

UDK 636.3.035

QORAKO'L ZOTLI QO'ZILARINING YETILUVCHANLIK HUSUSIYATLARINI O'RGANISH

*Ilmiy rahbar Amonov Rasul Chorshambi o'g'li,
Bakalavr Ja'abaev Timur Baxadir uli
Bakalavr Amangeldiev Ulug'bek Alisher og'li
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali*

Annotatsiya. Bu maqolada qorako'l zotli qo'zilarining yetiluvchanlik hususiyatlarining bozor iqtisodiyotiga tasiri va qo'zilarining eksterer ko'rsatkichlari hamda tana vazni o'rganilgan.

Kalit so'zlar: qorako'l qo'chqorchalar, tez yetiluvchanlik, mutlaq o'sish, jadal go'sht yetishtirish, tirik vazni.

Kirish. Jahonda so'ngi yillarda oziq-ovqat xavfsizligi muammosi ko'plab mamlakatlarda yildan-yilga dolzarb tus olmoqda. Dunyo bo'yicha iqlimning o'zgarishi, atmosfera haroratining ko'tarilishi ko'plab mamlakatlarda aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashda keskin muammolarni keltirib chiqarmoqda. Bu esa Respublikamizning tog' va tog' oldi hududlaridagi yaylovlardan ham samarali foydalangan holda to'g'ri tashkil etilgan oziqlantirish va saqlash sharoitlari asosida iqtisodiy samarali bo'lgan qorako'l zotli qo'zi go'shti yetishtirishni yanada ko'paytirishni, fermer xo'jaliklarining iqtisodiy jihatdan sog'lomlashtirish bilan birga aholining go'sht va go'sht mahsulotlariga bo'lgan talabini to'laroq qondirishni talab etadi. Mazkur magistrlik tadqiqotlari asosida tayyorlangan dissertatsiya ishida tadqiqotlar natijalarining shu kabi muammolar yechimiga qaratilganligi bilan dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi. Bugungi bozor iqtisodiyoti sharoitida qishloq xo'jaligi hayvonlarining tez yetiluvchanligi - dolzarb masalalardan biri bo'lib, mahsulot ishlab chiqarish iqtisodiyoti bilan uzluksiz bog'liq. Aholining go'sht va go'sht mahsulotlariga bo'lgan talabini qondirish, oziq-ovqat muammolarini hal etishga qaratilgan tadbirlar doirasida har doim ham erta yoshda yuqori darajadagi sifatli mahsulot beruvchi hayvonlarni urchitish samaraliroq hisoblanadi.

Tadqiqot manbai va usullari. Qorako'l zotli qo'chqorchalaridan go'sht ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi borasidagi tadqiqotlar Samarqand viloyati Nurobod tumanidagi "Jarquduq yaylovlari" fermer xo'jaligida olib borildi.

Tadqiqot natijalari. Qorako'l zotli qo'chqorchalar tug'ilgandan 4,5 oylik yoshiga qadar yaylov sharoitida onalari bilan, keyingi davrda esa onalaridan ajratilgan holda boqildi. Ularning mutlaq va kunlik tirik vazn o'sishi oddiy tarozi yordamida o'lchab borildi.

Olingan ma'lumotlar tahlilining ko'rsatishicha (1-jadval) kunlik o'sish natijalari bo'yicha eng yuqori ko'rsatkichlar qorako'l zotli qo'chqorchalarning tug'ilganidan ikki oylikkacha bo'lgan davrida kuzatilgan. Bu davrda ularning o'rtacha kunlik o'sish ko'rsatkichi 245 grammni tashkil etgan.

Ikki oylikdan 4,5 oylikkacha bo'lgan davrda o'rtacha kunlik o'sish 129 grammni tashkil etgan.

O'sishning eng past ko'rsatkichlari qo'zilarini yaylovda boqish davrida, ya'ni qo'zilar onasidan ajratilganidan keyingi davrda kuzatilib 100 grammni tashkil etgan.

O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, 3,5 kg gacha vaznda tug'ilgan qo'chqorchalar 3,6 kg va 4,5 kg tirik vaznda tug'ilgan qo'chqorchalarga nisbatan barcha yosh davrlarida mutlaq ko'rsatkichlar bo'yicha ortda qolgan. Buni ularning kunlik va mutlaq o'sish ko'rsatkichlari bo'yicha olingan natijalardan kuzatishimiz mumkin.

1-jadval

Qorako'l zotli qo'zilarining yetiluvchanlik xususiyatlari

O'sish ko'rsatkichlari	O'lchov birligi	Qo'zining vazni			O'rtacha
		3,5 kg gacha	3,6-4,5 kg gacha	4,5 kg dan ortiq	
Embriional davr					
Mutlaq o'sish	Kg	3,6	4,4	4,9	4,3
O'rtacha kunlik	Kg	0,024	0,027	0,033	0,028
Tug'ilgandan 2 oylikkacha					
Mutlaq o'sish	Kg	13,7	14,6	15,8	14,7
O'rtacha kunlik	Kg	0,228	0,243	0,263	0,245
2 oylikdan 4,5 oylikkacha					
Mutlaq o'sish	Kg	8,32	9,82	10,87	9,67
O'rtacha kunlik	Kg	0,111	0,131	0,145	0,129
emizikli davr					
Mutlaq o'sish	Kg	22,02	24,42	26,67	24,37
O'rtacha kunlik	Kg	0,162	0,181	0,196	0,179
4,5 oylikdan 7,5 oylikkacha					
Mutlaq o'sish	Kg	8,1	9,0	9,9	9,0
O'rtacha kunlik	Kg	0,09	0,1	0,11	0,1
butun davr mobaynida					
Mutlaq o'sish	Kg	30,12	33,42	36,57	33,37
O'rtacha kunlik	Kg	0,133	0,148	0,162	0,148

Qorako'l qo'chqorchalar 4,5 oylikka qadar onalari bilan birga parvarishlangan davrda yuqori, ammo onalaridan ajratilgandan keyin yaylovda yayratib boqish davrida esa past ko'rsatkichni ko'rsatgan.

Olib borilgan tadqiqot ishlari va kuzatish natijalari shuni ko'rsatadiki, qorako'l qo'y zotiga mansub qo'zilar yuqori o'sish salohiyatiga ega bo'lib, uning namoyon bo'lishi to'g'ridan-to'g'ri ularni oziqlantirish darajasiga bog'liq. O'sish davrlarini

hisobga olgan holda oziqlantirishning optimal darajasini ta'minlash, qo'zilar go'sht-yog' mahsuldorligini oshirishning omili bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Qo'ylarning eng muhim xususiyatlaridan biri jadal go'sht yetishtirish va tug'ilgan yilida go'shtga topshirish asosida yuqori sifatli qo'zi go'shti yetishtirish hisoblanadi.

Aniqlanishicha, yetishtirilayotgan qo'zi go'shtining sifati va miqdori hayvonning zotiga, tez yetiluvchanligiga, so'yimga tayyorlash usuliga va boshqa omillarga bog'liq.

Xulosa

Shuni xulosa qilib aytish lozimki, qo'chqorchalarning tug'ilgandagi tirik vazni bilan keyingi davrlardagi o'sish va bo'rdoqilanish ko'rsatkichlari orasida to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik mavjud. Bu esa qorako'l zotli qo'chqorchalarni tug'ilgan paytdagi tirik vazn ko'rsatkichlarini inobatga olgan holda ularni kelgusida bo'rdoqilash uchun, ya'ni tez yetiluvchan hamda yaxshi darajadagi go'sht va yog' ko'rsatkichlariga ega hayvonlarni tanlab olishda alohida ahamiyat kasb etadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, katta hajmda go'sht va yog' yetishtirishga moyil hayvonlarni erta belgilash, to'g'ri ularni oziqlantirish sharoitlarida parvarishlash arzon va sifatli qo'y go'shti yetishtirishning garovi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Тургунбаев Р. Чўл – яйлов чарвочилигини мадеризациялаш муамоллари. 2012 й. 172 бет.
2. Арапов П.В., Петров В.А. – К вопросу о наследовании окраски сур смушек каракульских овец. М. Внеш. Торг, издат., 1928, с. 7-13.
3. Асанов А. – Влияние факторов кормления на половую потенцию каракульских баранов-производителей в условиях жаркого климата пустынь юга Казахстана. Международная научно-практическая конф. Молод, ученых аграриев. Шимкент, 2002, с.54.
4. Ахметшиев А.С. – Селекция каракульских овец каракалпакского сура, изд. Кайнар, 1989, с. 100-105. Бадалбаев Н.С. – Некоторые вопросы роста и развития каракульских ягнят
5. Бадалбаев Н.С. – Некоторые вопросы роста и развития каракульских ягнят ребристого смушкового типа. Тр. ВНИИК, 1963, и.13. Ташкент, с.199-204.
6. Бадалбаев Н.С. – Методы племенной работы с каракульскими овцами ребристого смушкового типа. Автореф. Канд. Дисс. Карши, 1996, с. 5-7.
7. Базаров С.Р. – Продуктивность и биологические особенности каракульских овец окраски сур разных типов конституции. Автореф. Канд. Дисс. Ташкент, 2015, с. 13-18.